

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om

de græske Diphthongers

Natur og rette Udtale.

Et Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole

i September 1819,

af

Dr. S. N. J. Bloch,

Professor, Ridder og Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,

Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Roeskilde Kathedralskole

Om den rette Udtale af de græske Diphthonger.

Foranlediget ved en for nogle Aar siden udkommen Undersøgelse om den rette Udtale af den græske Vocal Eta, samt nogle dermed forbundne Angreb paa Totacismen i det Hele, søgte jeg i mit fjerde Program, saavidt Leiligheden dengang lod, at udvikle, hvad jeg troede herimod med Grund kunde svares. Dog angik Spørgsmaalet egentlig kun den ene Punkt i Udtalen, der, skjønt begge Udtalelsesmaader, ligesom tvend Secter, have faaet deres sædvanlige Benævnelse *) deraf, dog i sig selv er den mindst betydelige. Thi om den græske

- *) Sædvanlig nævnes Reuchlin og Erasmus som to i lige Forhold til Sagen staaende Formænd for to modsatte Meninger, imellem hvilke Læseren altsaa efter Sandhedsgrunde har at domme. Men betænker man, at Reuchlin her slet ikke var Opfinder af Noget, men blot søgte at vedligeholde og forsvare den hidtil almindelige Udtale af det græske Sprog, som i Grækenland selv var overleveret Sønnen af deres Fædre, og af lærde Græker bragt til det vestlige Europ; Erasmus derimod var den, som opstod med Projecter til nye Forandringer i Udtalen, der kun vare grundede i hans egen Speculation og Beskræbelse efter at forklare sig nogle Ænomenener i Udtalen, som paa den Maade syntes ham mere naturlige: da faaer Sagen et andet Udseende, og man maa forundre sig over Hollænderen, der vil lære et Folk i firne Egne at udtale deres Modersmaal smukt og rigtigt; især da den Forandring, han derved bevirkede, netop afbringer Udtalen fra den Gracilitet og Føinhed, der efter de paalideligste Vidnesbyrd tilkægges den som Særegenhed og udmærket Fortrin.

E-Lyd har været lidt høiere *) eller lidt lavere, nærmet sig mere til i eller til æ, kan i Grunden ikke have saa saare betydelig Indflydelse paa Velklangens i det Hele. Og neppe havde jeg heller indladt mig paa nogen Gienrivelse af hine ved Hr. Fogtmann fornæbde Soeer, hvis de ikke havde forekommet mig at gribe videre ind i den græske Udtale, og at aabne Døren for den totale Danisering af samme, som Banen vel har autoriseret, men Theorien dog ei, fordi Sproget troes at være dødt og ikke at kunne tage til Gjenmæle, burde tillade sig, saalænge der ei kan fre^{md}inges sikkrere Grunde, at stadfæste eller give Medhold.

Imidlertid da det nu eengang er kom men til en Forklaring, og en foreskæende ny Udgave af min græske Grammatik endog syne at fordrø et omstændeligere Regnskab for Reglerne om Udtalen, end der i Bogen selv vil blive passende Sted til; samt andre Puncter, f. Ex. Contractionslærens rigtig Behandling, endmere gjør dette til Nødvendighed: har jeg anseet det for en passende Anvendelse af disse Blade, om jeg fremdeles benyttede dem til, saavidt deres Grænser og min Tyne vil tillade, at oplære den i mine Tanker aller vigtigste Punkt i disse Differentser, nemlig de saakaldte Diphthongers Udtale i det græske Sprog. Denne har man, efter den lærde og vittige Erasmi Forslag, af deres Skrivemaade og Navn ladet sig forføre til at opløse i de to særskilte Vocallyd, hvoraf vore nordvestlige europæiske Sprog sammensætte sig Diphthonger, saa at ai, ei, oi, au, eu, o. s. f. blev at udtale med den Dobbellyd, som hos os fremkommer ved at udtale begge Vocaler meget hurtig efter hinanden og i een Stavelse; og kun ved den ene ou gjorde man, ventelig fort den og skrives med eet Tegns, den Undtagelse, at lade den beholde den enkelte Vocally, som dog ligesaa gøldige Grunde vindicere enhver af de andre. Jeg vil her ikke opholdemig ved at vise, hvilken forfærdelig Indflydelse en Forandring i saadanne Lyds Udtale, der næsten forekomme i hver tredje Stavelse, har havt paa Sprogets Velklang i det Hele ligesom jeg vel heller ikke behøver at gjøre noget for Velklang aabent og af Banen ilt bestuget Dre opmærksomt paa, hvor lidet den idelige Blanding af Lutter Ai, Ei, Di, Au, Eu-lyde (f. Ex. i Ordet *Παισιεύς*) kan stemme med den

*) Ved denne Leilighed kan jeg ikke undlade at forøge mit forrige Program med endnu eet Beviis for Totacisæren, hvorpaa min høitagtede Ven, Hr. Prof. Gamburg, for nylig har gjort mig opmærksom. Petrus Siculus, en Kirkefader fra det 9de Aarh. bruger vigtigen det Num: Simeon var ingen *Titos*, men en *υιτος*, hvor hele Arigheden falder bort, naar der ei sæses *Titos*. jvf. Hegewisch hist. philos. u. litterar. Sækriften. Hamburg 1793. 1ste Th. S. 109.

Foreskilling, man maa gjøre sig om det Sprog, hvis Udtale prises for den grætiøseste af alle i Verden *). Heltene vil jeg strax skibe til de Grunde, der saavel kunne gjendrive de erasmiske Ideer, som vise, hvad Begreb man rigtigere gjør sig om de græske Diphthongers Natur og Udtale **).

Svad der saaledes allerførst hos os maa vække den Formodning, at det græske Sprogs Diphthonger ikke ere, hvad vi sædvanlig kalde Diphthong, nemlig to saa hurtigt efter hinanden udtalte Vocaler, at man i een Stavelse hører begges Lyd, f. Ex. ai, ei o. s. v. men tvertimod saadanne enkelte Vocallyd, som ikke fuldkommen tilkjendegaves ved noget af de sædvanlige Vocaltegn, er — det latinske Sprog, hvor alle fra Græken overførte Ord og Navne vise: at Diphthongen ai er æ (f. Ex. Αἴγυπτος Ægyptus, δαίμων dæmon); ei langt e eller i, eller maa skee en mellem begge vækkende Lyd (f. Ex. Μᾶσιον Museum, Νεῖλος Nilus); oi oe, formodentlig og i Latinen udtalt som i (f. Ex. οἰκονομος oeconomus; Οἰδῖπός Oedipus, i et gammelt Epigram Idipus; οἶκος (FOIKOS) vicus; οἶνος (FOINOS) vinum; fremdeles Pluralendelsen oi, Lat. i; Dat. ois, is; Artiklen oi, ai, hi, hæ; Pron. μοι, σοι (τοι), mihi, tibi, o. s. f.); endelig ou ganske Latinerne u (f. Ex. Θρασυβέλος Thrasybulus; Numa Νουμάς): kort, overalt kun een Vocallyd, hvor Grækerne have nogen af deres egentlige Diphthonger (thi om av og ev, hvor v er v, skulle vi nedenfor tale). Og herimod kunne selv saadanne Ord, hvor Latinerne have ai eller ei, intet Beviis afgive, da disse just ved denne Undtagelse i Skrivemaaden synes at angive os de enkelte Tilfælde, hvor Grækerne have udtalt a og i særskilt, f. Ex. Μαῖα Maia, Ἀχαια

*) Af Andres Domme herom vil jeg allene anføre Hermannus de emend. rat. gram. gr. p. 52: "Porro elegantia prononciationis accedit, quæ admodum nulla est, si Erasmii sententiam sequimur.

**) Til den Literatur, jeg i mit forrige Program derom anførte, maa endnu føies Jesuiten Reiffenbergs under Titelen Mirtishi Sarpedonii de vera atticorum prononciatione dissertatio, Romæ 1750, udgivne Indvendinger mod Placentinius, og dennes Svar, kaldet Commentarium græcæ prononciationis, Romæ 1752, for hvilke to ikke uvigtige Skrifter jeg har min grundtærde Vens, Bibliothekaren Hr. Dr. D. D. Bløds sædvanlige udmærkede Beredvillighed at takke. Af det Nyeste over denne Gjenstand fortjener især at nævnes det berømte Skrift af Gotfr. Hermann de emendanda ratione græcæ grammaticæ, hvor, behønderligt nok! Forfatteren, naagt han Pag. 5 htrrer den første Foragt for den Keuchliniske Udtale, dog siden selv antager den i alle Puncter, undtagen ihenseende til u; saasom Pag. 51 fgg. ihenseendetil Diphthongerne, og Pag. 54 til Consonanterne. Men maa skee er dette lutter erasmisk Udtale med den correctio nonnullarum rerum og os texsum cultumgve, som han fordrer af Prononciationen Pag. 5.

Achaia; nemlig ikke, uden der følger en Vocal, hvorfor i her maaskee var Consonanten *Jod*, og derfor ogsaa, naar den skulde være Vocal, adskiltes ved *Diæresis*, (s. Ex. *Γαῖος* *Cajus*, *Πομπήιος* *Pompejus* *). — Men ogsaa den væsentligste, kjent altid kun negative, *Indvending*, man i *Almindelighed* kunde gjøre imod denne *Argumentation* fra *Latinen*, at man nemlig ikke altid kan fra et afledet *Sprogs* *Udtale* gjøre sikker *Slutning* til *Stamsprogets*, da de samme *Ord* ofte i begge heel forskjelligt udtales, og s. Ex. *skriben* i *Lydsken* hedder *skrive* paa *Dansk*, uden at man deraf kan udbrage den *Følge*, at enten hiint skulde nogensinde have været udtalt *skriben* eller dette *skrive*: ogsaa denne *Indvending*, siger jeg, maa her bortfalde, naar man, for endnu ikke at appellere til de andre *Bestyrkelses*,

2) hermed sammenligner de nu levende *Grækere*s *Udtale*, der netop besvise, at den *latiniske* *Maade* at udtale *Diphthongerne* paa, ogsaa er den *græske*, i det de, hvor *Diæresis* ikke reent hæver *Diphthonglyden*, aldeles ikke kjende eller engang kunne udholde at høre i deres *Sprog* vor, d. e. den *erasmiske* *Udtale* af samme; men bestandig og overalt udtale *æ* som *æ*, *ei* som langt *i*, *oi* som *y* og det er *i*, *ou* som *u*, *æu* og *eu* som *af* og *ef*, eller vel rettere *av* og *ev*. Er nu en saa regelmæssig *Overeenstemmelse* imellem disse to *Sprog* ikke blot tilfældigen opkommen saaledes, at de begge, uafhængige af hinanden, efterat de først en *Tidlang* havde sagt *ai*, *ei* o. s. v. siden vare faldne paa at forandre dem til *æ*, *i* o. s. f. hvilket vel ikke *Nogen* kan faae i *Sinde* for *Ulvor* at paastaae: da maa jo *Et* af to finde *Sted*: enten at *Romerne* have lært denne *Diphthongernes* *Udtale* som enkelt *Vocallyd* af *Grækerne*; og da have vi jo, hvad her skal bevises: at *Grækerne* have udtalt saaledes, endog i de ældste *Tider*, da *Romernes* *Sprog* fik alle disse *Ord* fra det tilgrændsende *Storgrækenland*; eller det maa være en *Udtale*, som samtlige *Græker* i en senere *Tid* skulde have optaget efter *Romerne*, efterat de vare komne under disses *Herredømme*. Men hvor liden *Sandsynlighed* har dette ikke hos et *Folk*, der var saa *oversky* paa sit *Sprog* og stolt af at være sine *Overvinderes* *Lærer*? ligesom omvendt *Romerne* vel heller ikke vilde, hvad de endog i det *latiniske* *Sprogs* *Gulbalder* gjorde, have ophoiet *Grækernes* *Tale* som saa *yndesfuld* og *velklingende* mod deres egen, naar den af dem havde modtaget en saadan *Hovedforbedring* og *Ufflibning* af det *Haarde* eller *Ebulmende* i *Diphthonglydene*; eller have tiet med denne *Fortjeneste*, hvis de virkelig havde havt den?

*) Hvorledes altsaa *Dr. Buttmann* kan paastaae, at den *Kenckiske* *Udtale* modbevises, og det endog uimodsigelig, af *Maaden*, hvorpaa *Latinerne* skrive *græske*, og *Grækerne* *latiniske* *Ord* og *Navne* (see hans *Aussähl. griech. Sprachlehre*, *Berlin* 1819, S. 14) maa jeg tilskaae, jeg, selv efterat have læst hans *Bog*, ikke forstaaer.

Da besuden, hvor finde vi vel nogenfinde enten i det latinske eller i det græske Sprog Historie, eller hos nogen af begges grammatiske Forfattere, mindste Bink, som berettigede til at antage Sligt?

Hertil kommer 3) de græske Skribenters Maade at udtrykke romerske Ord paa, da de maae formodes at have dertil brugt de Tegne, der i deres Sprog kom den latinske Lyd nærmest. Men nu finde vi hos dem altid det latinske Cæsar, Æmilius o. d. skrevet Καῖσαρ, Αἰμίλιος (hvilket jo, hvis det græske η, som Nogle paastaae, havde været det latinske æ, maatte være skrevet Κησαρ, Ημίλιος o. d. som man dog aldrig finder), idetheiøste ε for æ, som i Strabos Κεκίλιος, hvorom nedenfor; vi finde Piso skrevet Πεισων, Liger eller Ligeris (Voirefloden) hos Strabo Λειγυρ, Pius og Niger paa Mynter ΠΕΙΟΣ, ΝΕΙΤΟΣ; macri campi hos Strabo (I, 5) μακροί κημποί; for ikke at tale om Brugten af ου, til hvis rigtige Udtale vi jo ikke slutte os af andet, end deraf, at vi see Latinerne udtrykke det ved u, og omvendt igjen Grækerne det latinske lange u derved; en Udtale, for hvis Vedligeholdelse vi vel ene kunne takke det Held, at Erasmus intet Argument fandt at antaste den med, da ου vel ogsaa var bleven til ou; dersom han havde erindret sig den gamle latinske Skrivemaade ou for u.

En saare rimelig Slutningsgrund giver fremdeles 4) Latinerne's egen forældede Orthographie, der naturligen havde sin Oprindelse fra samme Sted, hvorfra de fik den betydeligste Deel af deres tidligste Cultur og Skrivekunst, d. e. efter al Sandsynlighed fra det nær liggende Storgrækenland *). Paa Grækerne's Wiis skrevo de derfor G-Lyden med ai, F-Lyden snart med ei, snart med oi, og U-Lyden med ou, indtil den forbedrede Orthographie efterhaanden flitte sig ved disse overflødige Tegne, og udtrykte Udtalen simpelt, som den lod fra Dret, æ, i, u. Saaledes finde vi i det ældre Latin terrai frugiferai, hvilket Pacuvius skal have afslit til terrai frugiferai **), musai; og i Inscriptionerne hos Gruterus (p. CCXXXVI) ANTONIAI, IULIAI o. d. samt endog DRUSO CAISARI. Saaledes ogsaa ei for i i eidus, amicei, magnei, omneis, for idus, amici, magni,

*) Seviser herfor anvises af Zeune i *introductio in linguam latinam* §. 1. samt af Harles i *brevior notitia literaturæ romanæ*, Proleg. Sect. II, §. 1. og i samme Forfatter's *Introductio* o. m. fl. Jvf. Kuhnken i *Uttring i Elogium Hemsterhusii* p. 54: "Inventa Hemsterhusii ingenio Græcæ linguæ analogia, simul etiam Latine ratio diluxit, patuitque clarissime, quod erant pauci suspicati, totam fere Latinam linguam ab Æolica fluxisse."

**) See Vossii *Aristarch.* II, 4.

omnis; hos Plautus capiteivi o. m. best. og Gellius *) anfører af Nigibius det Forslag, at skille i Orthographien den eenslydende Gen. Sing. og Nom. pl. af 2den Decl. ved at skrive det første med simpelt i, det andet med ei, f. Ex. hujus amici, men hi amicēi; ligesom og i 1ste Decl. Gen. hujus terrai, Dat. huic terræ. Hvad fremdeles oe for i angaaer, da har jeg alt i mit sidste Program (S. 16) anført det Saliariske pilumnœ poplœ med oe af det græske *oi*, analogt med det sædvanlige ae af det græske *oi*. Og skulde disse Exempler endnu ikke være tilstrækkelige, behøve vi blot at gaae til de gamle romerske Love **), til columna rostrata o. d. for der i Mængde at finde Skrivemaader, som sei, diveis, leiber og loeber, mortei, oublei, joured for si, divis, liber, morti, ubi, jure o. s. f.

Herved stemme 5) de latinske Grammatikeres Vidnebyrd fuldkommen; af hvilke vi først og fremmest ville kaste et Blik paa Quintilians inst. orat. 1, 7, der just handler om Orthographien, og hvorefter følgende især hører herhid: Orthographia consuetudini servit, ideoque sæpe mutata est. Nam illa vetustissima transeo tempora, quibus & pauciores literæ, nec similes his nostris earum formæ fuerunt, & vis quoque diversa. Hverpaa han blandt andre Exempler anfører, at "indtil Accius og senere endnu skrev man lange Stavelser med dobbelte Vocale: og endnu længere varede det, at man ved at forene e og i brugte den samme Maade, som Grækerne med *ei*, hvorefter Lucilius byder, at pueri, naar det skal tilkjendegive Pluralitet, bør skrives puerei, og Dativerne mendaci og furi ligeledes med indsludt e; skjøndt det vist nok deels er overflødig, fordi i ligesaa vel har lang, som kort Vocals Natur" (hvormed ventelig sigtes til, at *ei* i Græskent tilkjendegiver langt i til Forskiel fra det korte *i*, f. Ex. *ειδου*, *ιδου*), deels endog undertiden er "til Uleilighed, saasom i Endelser paa virkelig e med langt i efter sig, f. Ex. aurei, argentei, der ved at skrives aureei, argenteei, vilde blive forvirrende, og især til Hindrer for Begyndere i Læsningen; som det og gaaer i Græskent, hvor Etymologien byder at sætte *i* ikke blot i Enden af Dativens, men selv inden i Ordet, f. Ex. ΑΗΙΣΤΗΙ. Stavelsen *ae* (hedder det videre), i hvilken vi nu gjøre e til andet Bogstav, skrev man forskjellig ved ai; Nogle bestandigen, ligesom Grækerne; Andre deris mod kun i Singular, naar de traf paa en Gen. eller Dativ; hvorfor Virgil, som er en

*) Noct. Att. 13, 24.

***) Af hvilke man kan finde en Samling i Grottesens latinske Grammatik, 2det Band S. 249. fgg.

"for Elsker af det Gamle, i sine Digte har indbragt pictai vestis & aulai. Men i de samme Ord brugde man i Plural e (efter a), f. Gr. hi Syllae, Galbae." (Man seer let, at det er allene Orthographien af Diphthongen æ, og ikke Udtalen, her omtales, saa at Mekerch aabenbar skuffer sine Læsere, naar han anfører dette Sted som Beviis for den erasmiske Udtales Rigtighed, da det endog vidner ligesrem imod samme. Endelig hedder det ihenseende oi, "at man rigtigere skriver cui med disse tre Bogstaver, end i Quinctilians "Barndom, da man skrev det, efter en fyldigere Lyd, quoi, blot for at stille det fra qvi." Man seer heraf, at qvi og quoi maa have lydet eens; ved den fyldigere Lyd, som tilkægges oi, maa altsaa vel forstaaes y, eller et tykkere i, som nedenfor skal vises at have været Lyden af Grækernes oi. Endvidere beskrives disse Quinctilians Bemærkninger, foruden ved ovennævnte Sted af Gellius, ogsaa baade af Terentius Scaurus og af Festus, som begge erindre, "at Stavelsen æ af de gamle Romerne blev skreven paa græsk Viis ai, f. Gr. aulai, pictai." Og naar dernæst Priscian siger: *A quando a Poëtis per diaeresin profertur, secundum Græcos per A & J scribitur*: hvad anden Mening ligger da heri, end den, at Latinerne, naar de i Vers for Metrumets Skyld skulle dele deres æ, ikke opløse det i aë, men i ai paa Grækernes Viis; hvilke altsaa herved tilkjendegives at have skrevet *æ* Lyden med de to Bogstaver ai, men ikke at have udtalt den saaledes; for her ikke at tale om det Beviis, man atter heri har paa *æ*-Lydens Slægtskab med *i* hos de Gamle. Ikke mindre klart er begge disse Forfatterses Vidnesbyrd om Diphthongen *ei*, naar det hos Priscian hedder: "I apud antiquos post E ponebatur & EI diphthongum faciebat, quam pro omni I longo scribebant more antiquo Græcorum"; og Gellius *) af Nigidius anfører: "Græcos non tantæ inscitiae arcesso, qui s ex o & u scripserunt, quantæ, qui ei ex e & i; illud enim inopia fecerunt, hoc nulla re subacti; hvoraf Meningen jo er tydelig, at Grækerne maatte bruge det sammensatte Tegns *ou*, fordi de intet andet havde at betegne *u*-Lyden med; men at dette aldeles ikke havde været fornødent med *ei*, da de til at betegne den lange *i*-Lyd allerede havde det fornødne Tegns i deres *ota*. Men hvortledes kunde Nigidius have sagt dette, hvis han havde meent vores *Ei*-Lyd?

Men vi vilde gaae tilbage til Grækerne selv; og her møder da allerførst det Beviis, der 6) kunde hentes fra den *Dixeresis*, som i Græksten finder Sted, endog udenfor Vers, naar begge Vocallydene skulle udtales, efterdi sammes Hensigt jo ikke kan være at afskille den større eller mindre Langsomhed, hvormed begge. Vocalerne skulle udfiges efter hin-

*) Noct. Att. 19, 14 i Slutningen.

anden hvilket vilde være Tilfældet, hvis der distingeredes ai og a-i, ei og e-i, oi og o-i); men overhovedet at tilkjendegive, naar det var een, og naar tvende Vocallyd (nemlig om det var æ eller a-e (a-i), om i eller ei, om y (i) eller oi). Saadan er nemlig Fremgangsmaaden i andre Sprog, og fornemmelig Latinen, hvor Diæresis ikke finder Sted, uden ved de Diphthonger, der ellers blene udtalte med enkelte Vocallyd, nemlig ae og oe, f. Gr. aër, poëta, da de ellers kunde antages for de enkelte Lyd æ og ö, samt ei i Orð, hvor Grækerne vilde have distingeret *η* fra *ει* (langt e eller i) f. Gr. Priameïa virgo (Gr. Πριαμηϊα); hvorimod det ikke findes i aurei, nivei, hvori *ει* (dissyllab.) jo dog ogsaa kunde været confunderet med ei (monosyllab.), hvis der havde eksisteret nogen saadan Lyd i Latinen. Og herimod kan *αι* i *aurai*, *pictai* o. d. ingen Indvending afgive, da dette er, som vi have seet, ligegjældende med *æ*, og altsaa ligeledes maatte adskilles ved Diæresis, for ey at blandes med det, herved ogsaa udtrykte, simple æ. Og saaledes nu ogsaa Grækerne, som bruge Diæresistegn til Lyden ai, (f. Gr. *Ταῖος*, Latinerne's Cajus, ikke Ca-i-us), men ikke til æ (f. Gr. *Πτολεμαῖος*, Ptolemæus, fordi det ey skal læses Ptolemaios*); ligeledes til Lyden ei, naar den skal skilles fra langt i eller, om man vil, e (f. Gr. *Πομπηῖος* Lat. Pompejus; men *Δαρείος* Darius, *Μηδεία* Medea, uden Diæresis). Og ligesaa adskille de *οῖ*, hvor hver af Lydene skal høres for sig, med større Mellemrum i *οῖς* (hvor Digamma vel endog gjorde en Adskillelse), med mindre i det hurtigstmuligt udtalte *κοῖ*, hvormed Aristophanes udtrykker Svinenes Grynten (og som uden Diæresis vilde været udtalt *ky* eller *ki*): men ikke, hvor *οι* er den enkelte Lyd *y* eller *i* (f. Gr. *οἶνος*, *ἐμοί*). Men hvortil nu i Prosa (hvor man ey tæller Staveller) Diæresistegn, naar begge Vocallydene alligevel altid vare, som Erasmus vil, adskilte, og i Udtalen ey kunde forveksles med en anden enkelt Lyd?

Et endnu mere let indlysende Beviis for, at de græske Diphthonger vare blot enkelte Vocallyd, afgive fremdeles 7) deres hyppige Ombytning og Forveksling med de enkelte Vocaler og sammes Tegne, hvorpaa man deels i Auteurs og Inscriptioner, deels i græske Grammatikeres Bemærkninger finder de tydeligste Prover, men som jo ei kunde have fundet Sted, hvis Udtalen havde været forskjellig. Saaledes findes allerede hos Homer baade *Ζ*- og *Ε*-Lydene, naar de skulle forlænges, ikke sjælden udtrykte ved *ει*, f. Gr. *εἶδον* for *ἴδον*, *εἶμελος* for *ἴμελος*, *εἶνος* for *ἴνος*, og omvendt, naar Stavelsen skal være kort; saaledes Infinitivendelsen *ειν* forkortet til *εν*, og hundrede andre flige baade Forkortel-

*) Om de saa Undtagelser af *Μαῖα*, *Αχαῖα*, i hvilke Sammenligningen med Latinen viser, at *αι* var *ai*, og *ει* ventelig Consonant, skal nedenfor blive sagt det Fornødne.

fer og Forklængelser; paa hvilke ene jeg imidlertid dog, da de til Nød ogsaa kunde tænkes at være virkelige Lydsomblytninger, intet vilde bygge, dersom der ikke i de følgende Exemppler laae uomstødeligere Grunde, som altsaa nu endog af hine ældste Dmbytninger bestyrkes. Af dette Slags er nemlig saadanne Prøver, som Wetsteen anfører, saasom at i et græsk Epigram findes *χερωνεύς* for *χαρ. κωνογειρός* for *κωνογ.* *) — i Inscriptioner *πέξειν* for *παίξειν*, *με* for *και*, *κείτε* for *κείται* o. f. d. — at Latinerne udtrykke *Κλυταιμνήστρα* ved Clytemnestra, hos Ansonius endog med kort Antepenultima; og omvendt Dionysius Hælic. det latinske Prænestini ved *Πρενεσίνοι*, Strabo Navnet Cæcilius ved *Κεκίλιος*. — at paa gamle Mynter træffes Poppæa skrevet *ΠΟΠΠΕΑ*, og i Etym. M. det latinske cæcus givet ved *κεκος*. Og at det ey skal troes at være blot Tilfælde eller Skjædesløshed hos den enkelte Skriver eller Graveur, saa høre man Eustathius (til *Il. a*), som udtrykkelig bemærker at *κενος* og *καινος*, *πίθεσθε* og *πίθεσθαι* lyde eensdan, men skrives forskjelligt, det første med *ε*, det andet med Diphthong (et Navn, der altsaa ey kan betyde Dobbeltlyd). Ligeledes gjør Basilus i sine Erotemata gramm. den Bemærkning, at ethvert Ord, som begynder med *θε*, *νε*, *χε*, skrives med *ε ψιλόν*, undtagen *θαιρας*, *θαιμαν*; — *ναι*, *ναιχι*, — *χαιρω* o. fl. hvilke Undtagelser han jo umulig kunde have gjort, dersom Lyden af *αι* og *ε* ikke havde været den samme. Det samme er Tilfældet med *ει*, der ligeledes forveksles, meest med *ι*, men dog stundom ogsaa med *ε*. Hesychius f. Gr. forvirrer Substantivet *λείαν* (Blytte) med Adverbiet *λιαν* (meget), i det han forklarer *λείαν* *ελαβον* ved *ισχυρως* (d. e. *λιαν*) *ελαβον* ἢ *πρατταν* (d. e. prædam, *λείαν*); hvilket jeg ikke indseer, hvorledes man vil kunne forståe, uden at antage, at begge Dele ere blevne udtalte *li an*. Ligesom han overhovedet i flere Ord forveksler Stavelserne *λει* og *λι*, og f. Gr. raader at skrive *λείριον* (Blomsten) med *ει*, og ikke *ι*, hvilket han jo heller ikke kunde være falden paa, hvis Udtalen havde været forskjellig. Paa samme Maade distingerer Svidas omhyggelig *πεινα* fra *πίννα*, og i de nævnte, Basilus tilskrevne, Undersøgelser bemærkes, at Adjectiver paa *ιος* skulle skrives med *ι*, undtagen *ερειος* og nogle flere. Dog ved det nøie Slægtskab, der er mellem *ε* og *ι*-Lyden, gives der ogsaa dem, som udtrykke Lyden af *ει* ved *ε*, i hvilken Henseende det maa være nok, at have anført følgende Autoritet af Eustathius (til Indholdet af *Il. o*): *ὅτι δε το ο στωχειον ΟΥ εγραφετο, καθα και το Ε ΕΙ, δηλοουσιν οι παλαιοι*. Og hvad nu endelig *οι αν*

*) Flere Ex. see i R. Dawes miscellanea critica, cum additam. Th. Burgess, Harleienske Uda. Lips. 1800. s. 520 o. fl. Steder, hvor det overhovedet ansees for en Kritiske bekjendt Sag.

gaaer, da ville vi, for ikke at tale om en meget gammel Coder af Evangelierne, hvoraf Wetstein (Orat. VIII. p. 185) anfører mangfoldige Exempler paa Brugen af *v* for *oi*, eller af mit forrige Program S. 16 at gjentage det gamle ΠΣΟΙΚΗ for ΨΥΧΗ i Inscript. Herod. Att. her fornemmelig kun henvise til den i græske Lexikographer, saasom Photius og Suidas, jevntlig forekommende Forverling i Bogstavordenen af *v* og *oi*, hvilken Forverling har sin meget naturlige Grund i deres eenslydende Udtale, for hvilken man altsaa i senere Tider ansaae Teanet for en ligegyldig Ting; samt til en tredie Bemærkning af Basilias, af samme Indhold som de forrige, i hvilken han, ligesom hist ihenseendetil *e* og *i*, saaledes nu og ihenseendetil *v* foreskriver, at Ord, som begynde med *v*, skulle alle skrives med *v*, undtagen *κοιλος* o. a. fl. og ligeledes de med *χρv*, undtagen *χρoia*, hvilke Undtagelser jo ligeledes havde været aldeles overflødige, naar *oi* ikke havde været udtalt som *v*. Og da nu *v* igjen i Græsk, ligesom i Latinen, Fransken og tildeels Tydsken, gjerne udtaltes exilt som *i*, saa have vi her tillige Oplysning af det Phænomen, hvorledes *oi* i Latinen, saavel som i de nu levende Grækers Sprog, kunde, som vi have seet, gaae over til *i* eller det med *i* ligegyldende, i gammel Skrivemaade forekommende *oe*.

Til disse Vidnesbyrd om Diphthongernes Forverling med simple Vocallod kunne vi 8) endnu foie et Par andre Beviser af grammatiske Forfattere, som temmelig klart oplyse Sagen og hvoraf især det sidste næsten ingen Tvivl lader tilbage. Det første leveres os af Plutarch, hos hvilken det (Sympos. IX, 3) hedder, at "naar der efter *i* eller *v* følger et *a*, da kan dette ikke vore sammen med dem til een Stavelse, efterdi *a* søger "det Fælledskab og søger at beholde sit eget Herredomme *)." (Til Exempel kunne vi tænke os *ia* af Sing. *ἰου, ἰάδες*). "Staaer det derimod foran eet af dem, da bruger det dem "som Medlydende (*συμφωνῶντι χρῆσθαι*) og danner Stavelser **), saasom *ἀβριον, ἀβλιτυ*, "Αἴας, αἰδ.ἰσθαι, og mangfoldige andre." Dette er nu ihenseendetil *v* ganske klart, da dette efter *a* bliver vort *v* eller, som Manutius i sit lille Skrift de potestate litterarum me-

*) Eller om man hellere vil: "den det tilkommende Begyndelsesplads." I Texten staaer: *ἰδιαν ἀρχῆν*.

**) Om jeg rigtig har truffet Originalens Mening, naar jeg fortaeer Ordene *συλλαβῶν ὀνομάτων ποιεῖν* om "at *a* forbinder det følgende *i* eller *v* til Eet med sig;" tør jeg ikke paastaae. Mig synes denne Fortolkning bedst at passe til Contexten, og forbyrver i alt Fald ingen Ting, da den passer lige godt, hvad enten man antager *ai* og *av* for Diphthonger eller for enkelte Lyd. Jeg har derfor heller ikke bygget Noget derpaa, men allene sluttet af det foregaaende *συμφωνῶντι χρῆσθαι*.

ner, f med en Middellyd imellem b og f, (hvorum nedenfor). Hvad derimod angaaer, see vi idetmindste, at det ikke er en Vocal, folgelig ikke, som Erasmianerne mene, halv Bestanddeel af deres Ai-Lyd. Der levnes altsaa kun, at det maa være Consonanten Jod, hvilket vel ogsaa kunde antages hvor der følger en Vocal, foran hvilken Jod kan høres, f. Ex. i *Aias*. hvor Latineren ogsaa har det, saasom Ajax, Achaja, Maja o. d. Men naar der følger en Consonant, f. Ex. i *αιδιδαι*, har det ventelig ligesaa lidt i Græken, som i Latinen, kunnet beholde sin særskilte Lyd, men amalgameret sig med det foregaaende a til en W-Lyd *), og er saaledes blevet *συμφωνειν*. At denne Fortolkning af et Sted, som ellers Modparten, f. Ex. Neiffenberg, troer at kunne anvende for sig, er rigtig, vil, om den ikke allerede i næstfølgende Sted hos Sertus finder Stadfæstelse, dog, saavidt jeg haaber, blive klart af hvad jeg nedenfor skal vise om den virkelig Diphthonglyds Oprindelse, hvortil dette Sted endog for en Deel har givet mig Veiledning. — Vi gaae altsaa til det andet, og, saavidt jeg skjønner, saa klare Vidnesbyrd, at det maatte kunne have al Modsigelse. Det findes hos Sertus Empiricus, en Forfatter, imod hvis Alder eller Paalidelighed der dog vel ikke kan være noget at indvende. Hos ham hedder det nemlig (i hans Værk *contra Mathem. c. 5*): "Et Lydelement (enkelt Bogstavlyd, *στοιχειον*) kan man bedst skjønne at være Element deraf, at det er usammenfat og kun har een eneste Lyd, saaledes som den er i *a, e, c*, og de øvrige. Da nu Lyden af *ai* og *ei*, skjønt "Diphthong **), er enkelt og eensformig (*ἄλλες καὶ μονοειδής*), saa ere ogsaa Disse Elementer." Som Kjendemærke paa saadanne Enelyd angiver Forfatteren nu fremdeles dette, at den ved Stavelsens Siurning er uforandret den samme, som ved dens Begyndelse; da der imod en sammensat Lyd (*συνθετος φωνηκος*) ved Udstrækningen forandres, som f. Ex. Stavelsen *pa*, der begynder med *p* og ender med *a*, altsaa ikke var Lydelement, men sammensat Lyd. "Men dette — hedder det nu videre — kan aldeles ikke siges om *ai*" (at den nemlig skulde have begyndt med *A*- og endt med *J*-Lyd, d. e. været udtalt *ai*) "thi den

*) Dette synes end mere at bevises af Hebraiskens Analogie, hvor *י* kan finde Sted, naar Vocal følger efter, fordi *י* da er Consonant, f. Ex. *יין*, *יץ*; men saasnart der følger Consonant eller idetmindste ikke nogen Vocal, strax forvandles det foregaaende a til en det nærmere beslægtet E-Lyd, f. Ex. *יין*, *ייןץ*. Det samme er Tilfældet med *י*, der, naar der ikke følger en Vocal, bliver til Vocalen *i*.

**) Det er: Krevet med to Vocaler. Meningen bliver den samme, om man gjør *δ.φ.φ.ω.γ.ω.ς* til Substantiv, og oversætter: "er en enkelt og eensf. Diphthong."

"samme Egenhed i Lyden, som høretes fra Begyndelsen, det samme høres og indtil Enden" (d. e. altså æ); saa at *ai* er et Lydelement. Da dette nu forholder sig saaledes, saa "maa ogsaa Lyden af *ei* og *ou*, da den er eensformig, usammensat og uforandret fra Begyndelsen til Enden, være Element." Dette Sted er for tydeligt til at behøve nogen videre Udvikling eller Anvendelse; hvorfor jeg, uden at opholde mig længere derved, nu

g) henvender mig til nogle Steder hos græske og latinske Klassiker, hvor Vidnesbyrdet ligger, ikke i Ord, som af Afskrivere paa no. en Maade kunde være forvandede, men i Sagen selv, saaledes at Stedet maa blive aldeles uden Mening eller Hensigt, hvis man vil nægte den her beviiste Udtale af Diphthongerne og i dens Sted antage den erasmiske. Disse Steder ere især et Slags Ordspil, der, hvis Diphthongerne ey havde haft lige Lyd med de simple Vocaler, vilde mangle den hele Tvetydighed, hvori just Vittigheden ligger. Af dette Slags er, baade hvad *ai* og hvad *ei* angaaer, det 3ote Epigram af Kallimachos, der endog for den skarpsindige Hermann *) er fortrinlig overbevisende **), hvor Echo paa Ordet *ναίχι* (næchi) siges at svare *ἔχει* (echi). Epigrammets Pointe og hele Actighed ligger her i Rimet: men hvor blev den af, naar man skulde læse *naichi* og *echei* efter vor Udtale ***)? — Saaledes anfører Sophisten Theon (Progymnas. c. 4) til Exempel paa den Tvetydighed, der kan opstaae, naar kun Forening eller Adskillelse gør Forskiel paa eenslydende Ord, *αδελφῆς πρῶσα* som forenet, og *αδελφῆς παῖς ἕσα* som adskilt. Men heri kunde jo ingen Tvetydighed finde Sted, naar dette sidste ey var, ligesom det første, bleven udtalt pæs usa. — Paa samme Maade vilde, hvis *ei* ikke var *Heven* udtalt som *i*, en god Deel af Vittigheden forsvinde fra Diogeneses Bonmot, som til Sen, der pleiede at stjæle Klæder i Baderhusene, sagde: 'Ἐπ' ἀλειμάτιον ἢ ἐπ' ἄλλο ἱμάτιον'; "Kommer du for at salves eller for at snappe?" Thi jo større Liighed i Ordene, jo omtiggere Indfaldet; og dette er Tilfældet, naar hele Forskjellen her, ligesom nylig hos

*) De emend. rat. gr. gram. p. 52.

***) Men ikke saa for Matthiä, der i sin *Auszählliche Griech. Grammatik*. S. 1817. S. 14—15 troer det Argument, der ligger i dette Sted, saavel som det, der kan hentes fra Latinernes æ, uden at afbevise dem selv, tilstrækkelig jendrevet ved et Par andre intetsigende Slutninger, af hvilke Hermann endog anfører den første til Forsvar for *æ*-Lyden af *ai*.

***) "Poëta dicenti *ναίχι καλός* Echo responsat *ἔχει ἄλλος*. Unde apparet, quod *ai* & *e* jam a tempore Callimachi eodem fere sono efferebantur: quod notandum." Bentley in epigr. XXX Callimachi. Og Callimachos levede en 250 Aar før Chr.

Theon, kun brstaer i det lidet mærkelige Dphold, hvorved $\lambda\lambda\omicron\iota\mu\omicron$ adskiller sig fra $\lambda\lambda\iota\mu\omicron$ *). — Ikke mindre mærkeligt er Stedet hos Cicero (epist. ad fam. IX, 22), i som til Exempel paa, at det samme Ord kan være anstændigt hos Somme og obscøent hos Andre, anfører det latinske bini, og siensyntlig altsaa derved sigter til det græske $\beta\iota\nu\epsilon\tau$, der altsaa maa være udtalt ligesom hiint; thi noget græsk Ord, som freves $\beta\iota\nu\iota$, gives der jo ikke. — Og nu ihenseendetil oi have vi jo det bekendte mærkværdige Exempel hos Thukydid (de bello Peloponn. II, 54), hvor Draklet siges at have spaaet Athenienserne: $\xi\kappa\epsilon\iota\ \delta\alpha\rho\iota\alpha\ \kappa\omicron\delta\varsigma\ \pi\omicron\lambda\epsilon\mu\omicron\varsigma\ \kappa\alpha\iota\ \lambda\omicron\iota\mu\omicron\delta\varsigma\ \acute{\alpha}\mu\prime\ \alpha\sigma\tau\bar{\omega}$, hvilket de, da Draklet havde sagt $\lambda\iota\mu\omicron\varsigma$, nu fortolke om Pesten ($\lambda\omicron\iota\mu\omicron\delta\varsigma$), men efter Thukydids Mening ligesaa godt kunde antages om Hunger ($\lambda\iota\mu\omicron\delta\varsigma$), hvis den skulde indtræffe. Men denne dobbelte Anvendelse kunde jo ey finde Sted, dersom det ene Ord var blevet udtalt $\lambda\omicron\iota\mu\omicron\varsigma$, og det andet $\lambda\iota\mu\omicron\varsigma$. Med mindre man maaskee vilde sige, at de ikke rigtig vidste, hvilket af disse to Ord Draklet egentlig havde sagt; men til denne Mening give Forfatterens Ord, ligesom forstaaede, jo ingen Antledning **). — Det samme bestrykes af Dio Cassius **), som beretter, at Helius lod Sulpicius Camerinus tilligemed hans Son dræbe, fordi det Tilnavn $\Pi\omicron\iota\eta\tau\iota\kappa\omicron\delta\varsigma$, som de havde arvet efter deres Fædre og vedbleve at føre, syntes, formedelst dets Liighed med $\Pi\omicron\delta\iota\kappa\omicron\delta\varsigma$, at være formasteligt mod Neros pythiske Seire. Men hvor sikke kunde disse utykelige Mennesker ikke have været paa deres Liv, naar Romerne paa den Tid havde havt Erasmus til Læremester i at tale Græsk, og smukt sagt poieticos istedetfor det med pythicos saa lige pyiticos?

*) Dette indsaat og allerede vor afsøde Riisbrigh, som i sin Oversættelse af dette Sted (Diogen. Laert. VI, 2, 52), gjør den Bemærkning, at Ordet "lidt Salvelse" kan est er den græske Udtale ogsaa betyde: "andet Klædebon."

**) Og at man ikke herimod skal med Matthiä (S. 16) anføre Stedet af Hesiodos, *egy.* 241. $\lambda\omicron\iota\mu\omicron\nu\ \acute{\omicron}\mu\bar{\omega}\ \kappa\alpha\iota\ \lambda\iota\mu\omicron\nu$, som om Ordene da ey kunde være bleve adskilte, især saa længe Digtene blot bleve afsiungne: saa vil jeg blot bemærke, at der med Ovenstaaende ikke nægtes, at der jo nok har eksisteret en liden Nuance, som gjorde Forskjel i Udtalen; hvad enten den saa har bestaaet deri, at oi var faldigere (Quintilians pingvior sonus, see ovenfor) og nærmede sig til ν ; eller Quantiteten her gjorde Forskjel, da $\lambda\iota$ i $\lambda\iota\mu\omicron\varsigma$, som vel egentlig især ved den Tæus, der i Arsis faldt paa dette forved ligvida μ , var langt, som om det var fordoblet $\lambda\iota\mu\omicron\varsigma$, maaskee ey har været saa langtrukket, som første Stavelse i $\lambda\omicron\iota\mu\omicron\varsigma$.

**) Dio Cass. Nero, 19, sjont jeg, da Læsemaaden er controverteret, ikke blandt den Mængde gode Bevijer vil urgere stort paa dette.

Endelig kunne vi endnu, efter Hermanns grundede Bemærkning (p. a. Et.) finde 10) et temmelig gyltigt Beviis i Dvantage, da saavel Conjunctionen *καί* ofte foran en Vocal corripes, som Endelserne *αι* og *οι* i Nom. plur. samt *αι* i Verbernes Præs. Pass. og Imperat. Med. ved Accentuationen vises at være korte (f. Ex. *προφήται, πᾶλοι, ἄνθρωποι, τῆπομι, τῆπτεσαι, ποιῆσαι*); saa at de ey kunne have været udtalte med den fylsige Dobbeltlyd, som den erasmiske Udtale vil paabyrde dem, og ved hvilken de nødvendigen altid maatte blive lange. Jvf. om denne Korthed Buttmanns nyeste Gramm. S. 52, No. 7 og Anm. 4.

Paa Dialekternes Liighed, som Hermann endnu anfører, tør jeg intet bygge, da det er uviist, hvorvidt den Lyd, som en forskjellig Skrivemaade tilkjendegiver, ogsaa har været eens, ligesom vi og allerede have seet, hvor modsatte Slutninger der undertiden kunne gjøres af samme Beviis. F. Ex. ovenf. No. 9, anden Anm.

Imidlertid angik hvad jeg hidtil har sagt, fordetmæste endnu kun Diphthongerne *αι, ει, οι*. Endnu staae de tilbage, som ende med *υ*, nemlig *αυ, ευ, ου*. Af disse er der ingen Strid om *ου*, den eneste, der har været saa heldig at blive uantastet, medens de øvrige have maattet finde sig i at moderniseres eller localiseres efter Ideer, som først vore Tungemaal havde avlet. I de to andre er Differentien ikke saa betydelig, da den allene beroer paa, om *υ* skal ansees for Consonanten *υ* eller Vocalen *υ*, hvilket ved begge Slægtskab og Liighed ikke gjør stor Forskiel i Udtalen. Efter Erasmianernes Mening skal *αυ* og *ευ* udtales *au* og *eu* (hvilket sidste igjen har enten en dansk eller en tydsk Udtale at vælge imellem *), efter de Wædres derimod, der endnu stadfæstes af Nygrækerne *av* og *ev* og det er, ved Lærebogslavernes Slægtskab, næsten det samme som *af* og *ef*. Vilde man følge den i det latinske Sprog vedtagne Analogie, da maatte det hædde *au* og *eu* foran Consonanter, f. Ex. *caurus*, neuter; *av* og *ev* foran Vocaler, f. Ex. *Agave*,

*) Det er artig at see, hvorvidt man, naar man eensgang er kommen paa en Udsen, kan ledes, for blot at beholde sin Mening. Buttmann og Matthiæ, der, som Tydskke, ikke kjende anden Lyd af Diphthongen *eu*, end den, der findes i Ordene *Leute*, *heuten*, d. e. vort danske *oi*, vide ogsaa strax, paa Grund af den undertiden foresaldende Diæresis (*eu*), af Diphthongens Længde, af den Stemme Haardhed, Lyden ef (f. Ex. i Orpheus) vilde frembringe, at finde hiin tydsk Lyd i det Græske *eu*, endog imod Analogien af *au*, der paa samme Maade og af samme Grunde jo maatte blive det *au*, som findes i *Haut* e af *Haut*, *Läufer*, o. d. De komme altsaa endnu et Stykke længere bort fra det Rette, end vi Danske, der dog udtale *eu* som *ev*, hvilket er ganske analogt med *au* som *av*.

Evander. Vel vil Buttmann *) heri gjøre den Forandring, at ogsaa de sidste skulde være au og eu, paa Grund dels af deres Oprindelse af det græske *av* og *ev*, og dels af den første Stavelses Længde i Ordet Evan. Men ingen af Delene kan dog her bevise noget; det første, fordi den paaberaaede græske Lyd jo netop er under Dvæstion, der altsaa begaaes en Cirkel ved at ville i Latinen bevise af det, som igjen skulde bevises af Latinen; og det andet, fordi e foran v i Latinen jo ogsaa oftere, uden at henhøre til v, var langt, f. Ex. i Eva, i evado, evinco, evolvo o. s. f. hvor man dog ey kan tillægge ev Lyde af eu; og desuden ved den bløde og vocalagtige Lyd af Consonanten v, den foregaaende Vocal kunde gjerne være i samme Forfatning, som om den stod i Diphthong efter vort Begreb, hvilke det endog overhovedet er saare ubist at Latinerne nogenstinde have haft nogen af **). Og ventelig er det samme Tilfældet i de Ord, hvor ai har været udtalt aj, f. Ex. Achaia, Ajax, ajo. For ikke at tale om, at detgræske E endog undertiden i lignende Tilfælde et langt, saasom i det attiske *λαος* for *λαος*, hvis første Stavelse produceres fordi det staaer som Diphthong, nemlig *λαεος* eller *λαυος* og *λαιος* ***); eller om den indlysende Velklang af av og ev fremfor au og eu foran en Vocal (f. Ex. af Agave, Evan, fremfor Agau-e Eu-an). Meget mere maa man omvendt ansee au og eu foran en Consonant for at være av og ev, hvorpaa vi endog have det tydeligste Beviis i Anekdoten hos Cicero (de divin. II, 40). Da nemlig M. Crassus i Brundisium indskibede sine Dropper, kommer der i Havnen Een gaaende, som havde Figener fra Caunii at sælge og til den Ende jevnlig raabde Cavneas! Nu, mener Cicero, kunde Crassus af dette Raabs Lighed med cave ne eas! have taget sig et Varsel om, at han ey burde gaae. Cicero kan altsaa ikke have udtalt den første Stavelse i hiint Ord som cau, men nødvendig som cav. Og dette lader sig saa meget mere anvende paa Græskten, som

*) See hans græske Grammatiker, især den nyeste, S. 23.

***) At ae og oe i Latinen ikke ere Diphthonger eller Tvælyd; tvivler vel Ingen om. Og at au, forsaavidt det ey udtaltes tydeligen av, er gaaet over til Lyden af O, ligesom i det Franke, bliver meget sandsynligt af den dobbelte Skrivemaade caudex og codex. caurus og corus, Claudius og Clodius, Plautia og Plotia, af Aurata, der i Cic. de orat. 1, 39 er den samme, som Orata i de Off. III, 16. jvf. Vossii Aristarch. II, 4. — I aj, ej, ev var j og v uden tvivl Consonanter.

****) See Dawes misc. crit. udg. af Harles, index IV. litt. E. Det samme kan bevises om i af Latinerne's Divus, Diva, hvor i ligesledes er langt foran v, ventelig fordi det i Græskten var *divos*, *diva*.

Dialekten i Brundisium jo efter al Sandsynlighed var græskagtig *). Men vi gaae nu til Græssen selv, hvor jeg ikke engang vil beraabe mig paa Manutii Autoritet **), der, i det han beskriver den øvrige Neuchlinske Udtale, netop undtager *av* og *ev* som de eneste, hvor den nygræske Udtale var rigtig; heller ikke med Wetsteen spørge dem, der finde det saa umuligt, med de nuværende Græker at udtale *γάν*, *γράν*, navn, grafn (ventelig sammentrukket af navn, Lat. navim, gravin): cur Græcis Græca legentibus fides non est habenda? Jeg vil allene henvise deels til det ovenfor (under No. 8) af Plutarchs Bordsamtaler anførte Sted, hvor udtrykkelig siges, at *v* efter *a* er en Consonant (*συμφωνῶν*); deels til den af Wetsteen (Pag. 169) anførte Indskrift, hvori forekommer Ordet *ΑΦΤΟΝ* for *αὐτόν*; og deels endelig til den i Græssen ikke usædvanlige Skrivemaade af *β* for *v*. Saaledes bruges isfæng baade *λάβρος* og *λαῦρος*, *νάβλα* og *ναύλα*, og paa Severus's Mynter findes baade *Σεβήρος* og *Σευήρος*, hvor altsaa *av* og *ev* ikke kunne have været udtalte *au* og *eu*, men *v* kjendeligen er Consonanten *v*; for ikke at tale om *νεφρομήτρας*, der hos Athenæus 19, 13, findes, paa Grund af Lydsægtflabet imellem *εφ* og *ev*, urigtigen skrevet *νευρομήτρας*, eller om Grækernes Maade at skrive latinske Navne paa, hvor f. Ex. Phavorinus hedder *φαβωρίνος*, Flavius *φλάβιος* o. s. fl.

Uf disse Grunde, hvis nøiere Udvikling mit nærværende Siemed ligesaa lidt vil tillade, som en omskændelig Gjendrivelse af alle mulige Modgrunde, haaber jeg nu det saa nogenlunde vil være klart, at man ikke feiler ved at antage de saakaldte egentlige Diphthonger for blot enkelte, meest lange, Vocallyd; nemlig *ai* for *æ*, *ei* for *i* eller idetmindste et mod *i* grændsende *e*, *oi* for *y* og deraf det samme som *i* ***);

*) Herimod bliver det ingen Indvending, at Terentian et Steds kalder *V* udtrykkelig en Vocal, da den ligesaa vel som *I*, kjont *Jed*, gjæne af sin vocalagtige Natur kunde med et mindre noigtigt Navn kaldes saa. Ogsaa berigtiger Gellius denne Feil i Noct. Att. 19, 14, hvor det hedder: "Si quis putat præire *V*, in his verbis Valerius, Vennonius, Volusius; aut *I* in his, jampridem, jecur, jocum, jucundum, errabit: quod hæ litteræ, quum præeunt, ne vocales quidem sunt.

**) L. c. see ovenfor ved No. 8.

***) At *oi* eller *oe* i Latinen sommetider er gaaet over til *u* (f. Ex. *ποινη*, *poena*, *punio*. *Poenus*, *Punicus*, *moerus*, *murus*, *moenia*, *munire*, eller at i Inscriptioner findes *loidos* for *ludo*, *coira* for *cura*), bliver ingen Indvending herimod, men snarere Beviis for vor Mening, da Diphthongen i disse Ord, som i de fleste andre, har etymologisk hjemme, og Udtalen *y* netop er nærmere *u*, end *oi* er det. Een af Vocallydene beholdt altid

fremdeles *av* for *av*, *ev* for *ev*, saaledes som vores *lav*, *skrevs*, *snævre*, og *ov* for *u*, (forved Vocalen *v*, s. Gr. *Ουελια*, *Velia*). Muligen, ja endog sandsynlig, har der ved de flere *Σ*-Lyd af forskjellig Oprindelse og Orthographie mangengang i de Indfødtes Udtale existeret een eller anden fiintnuanceret Forskjel, som gjorde den forskjellige Etymologie eller Bemærkelse kjendelig; men da Skriftetegning ligesaaletid har fuldstændig kunnet angive samme, som de altid kunne det i vort eget Modersmaal, og vi end ikke hos de nu levende Græker steds kunne opdage en saadan Forskjel, maae vi lade denne Sandsynlighed staae som en blot Hypothes, der for os heller ikke er af nogen betydelig Værd; og derimod noies med, hvad en fordomsfræ Sammenligning af den endnu brugelige græske Udtale, og af det latinske Sprog, som endelig andre Vidnesbyrd af ældre græske og latinske Forfattere, kunde sætte os i Stand til at slutte.

Tilbage staae nu kun de saakaldte uegentlige Diphthonger (*καταχρηστικῶς* *ἢ το λέγουμεναι*), eller de fem, som begynde med lang Vocal, samt *υι*. Ved de tre første af disse, som ere sammensatte med (underskrevet) *ι*, nemlig *αι*, *ηι*, *ωι*, er det klart, at ligesom Udtalens Vægt, hvor Begyndelsesvocalen var kort (nemlig i *αι*, *ει*, *οι*) gjerne faldt paa den sidste Vocal, saa at den første forsvandt; saaledes har omvendt her den lange Begyndelsesvocal overdøvet det følgende *ι*, hvilket altsaa enten som blot orthographisk Mærke er bleven tilføjet eller underskrevet den foregaaende lange Vocal; eller i det højeste kun har givet dens Udtale en saa svag Modification af *Σ*-Lyden, at man ved denne Underkrivning har villet skille samme fra den virkelige *Σ* Lyd. Dog er det første sandsynligere, da det vedskrevne Sota paa Indskrifter saare hyppigen er ubeladt; og selv Quincilian i ovennævnte Sted (1, 7, 17) bevidner, at det er blot Etymologien, der i *ΛΗΣΤΗΙ* fordrede dette *ι*, formodest Dets undertiden forekommende Deling i 3 Stavelser (*λησις*). Og det samme er vel Tilfældet ved *ἄδης*, der poetisk adskilles til det oprindelige *αἰδης*.

Altsaa er atter her Diphthongen blot enkelt Vocallyd; hvilket vel eg kun Jaa ville nægte. — Om *ηυ* og *ωυ* gjælder, analogisk at slutte, det samme, som ovenfor er bemærket om *αι* og *ει*; hvortid *ηυ* angaaer, fordi der ingen Grund sees til det Modsatte eller til nogen Undtagelse, da *υ* staaer i samme Forfatning, som ellers, og *ηυ* altid er opstaaet ved Forlængelse af den første Vocal i *αιυ* og *ειυ*. s. Gr. *αἰδάω*, *ἠἴδαον*. *εὐχόμεην* og *ἠὐχόμεην*;

Overhaand; her var det nu *ο* (der i de gamle Sprog ligesaa let gaar over til *υ*, som *e* til *i*), hvorefter *ι* rent tabte sig. Jvf. Vossii Aristarch. II, 4, der ogsaa heraf forklarer sig det Æuklydidiske *λομῶς*.

hvortil endnu kommer, at da υ som ν kun havde en blød Consonantlyd, kunde den endog stundom reent bortfalde; hvilket sees af Ordet $\kappa\upsilon\epsilon\xi$, der vel ved Diæresis kan blive $\kappa\upsilon\epsilon\xi$, men ikkebestomindre dog, udtalt som $\kappa\epsilon\upsilon\xi$, letteligen gik over til blot $\kappa\upsilon\epsilon\xi$. Ved ω derimod, som kun er en ionisk Forlængelse ω s ω -agtig Udtale af ω , giver denne Omstændighed Grund til at formode, at det ikke er, hvad man ellers skulde troe, af samme Natur, som ω , men at υ her ligesaa vel maa beholde sin B-Lyd, som efter α , hvilket endog bestrækes derved, at υ , som blød Consonant, atter her kan reent bortfalde. f. Ex. $\dot{\iota}\alpha\upsilon\mu\alpha$ for $\dot{\iota}\omega\upsilon\mu\alpha$, hvis Diæresis til $\dot{\iota}\omega\upsilon\mu\alpha$ udenfor Poesie af nyere Philologer med god Grund er forkastet (see f. Ex. Schweighäusers Herodot. o. fl.). I Poesien derimod, hvor υ ved Diæresis blev bragt ind i en særskilt Stavelse, gik den naturlig over til en Vocal, ligesom Latinernes v , der baade kan være en Vocal og en Consonant. f. Ex. $\kappa\upsilon\upsilon\epsilon\xi$, $\dot{\iota}\alpha\upsilon\mu\alpha$. Og at det endelig med ω ventelig har havt samme Beskaffenhed, som med de øvrige uegentlige Diphthonger, viser dets undertiden forekommende Ombytning med simpelt υ , hvilket idetmindste baade Athenæus (Deipnos. XI, 5) og den lærde Bossus (Aristarch. II, 2) bevidne; saa at ι efter υ , ligesom det underskrevne ι , ikkun blev et orthographisk Mærke; endstjondt det dog heller ikke er usandsynligt, at man ved et Slags tilfoiet $\dot{\iota}$ - eller $\dot{\iota}\omega$ -Lyd har kunnet afskille Udtale, af visse hinanden tilfældigviis lignende Ord, saasom Gen. $\dot{\iota}\omega\delta\varsigma$ af $\dot{\iota}\omega\varsigma$, og Rom. $\dot{\iota}\omega\delta\varsigma$ (en $\dot{\iota}\omega\delta\varsigma$)*; hvilken Omhu jeg imidlertid dog ligesaa lidt troer man i daglig Tale har iagttaget, som man har gjort det i Latinen ved suis, for at afskille, om det var Gen. af suis eller Dat. pl. af suis. Forvevling af saadanne Ord finder formedelst Contextens Hjælp langt sjældnere Sted, end man i sin Omhu for Orthographien ofte forestiller sig. Din det maa ske i Begyndelsen af Ord kan have været udtalt $\upsilon\iota$, og hvorvidt dette kan stadfæstes af Sammenligningen imellem $\dot{\iota}\omega\delta\varsigma$ og filius (see Schneiders større gr. Lex. u. $\dot{\iota}\omega\delta\varsigma$), vil jeg overlade Læseren selv at bedømme. Men at man idetmindste i Begyndelsen af det 8de Aarhundrede har læst selv Ordet $\dot{\iota}\omega\upsilon\upsilon$ som $\upsilon\omega\upsilon$ med simpelt υ (og d. e. i-on, hvoraf altsaa maa ske med Digamma $\dot{\iota}\omega\upsilon\upsilon$, Lat. filium), viser et ihenbendigt Udtalen interessant, med latinske Bogstaver skrevet, græsk Symbolum fra Kong Athelstans Tid, som Westeen i sin 5te Oration leverer os en Prove af, udbraget tilligemed et andet lignende, af Usserii Diatr. de symb. apost. og hvoraf fremlyser en Udtale, der fuldkommen stemmer med de nu levende Grækers.

*) Jvf. mit forrige Progr. s. 4, S. 13.

Ville vi nu samle alt dette under een eneste Hovedsynspunkt, da faae vi om Diphthongernes Udtale i det græske Sprog følgende bestemte, ogsaa til en rigtig Indsigt i den græske Contractions Natur meget vigtige, Resultat:

”Foruden de 7 Vocallyd, hvortil man i Græssen havde egne Tegn (α , ϵ , η , ι , $\omicron$, υ , ω) gaves der endnu adskillige, hvis Lyd og Oprindelse herved ey syntes noisigtig nok udtrykte. Til disse troede man altsaa at behøve andre Tegn. Men da det havde sin Mangfoldighed at opfinde saadanne fra Ny af, fornemmelig fordi de ey let kunde blive saa bekendte, at enhver Læser forstod deres Betydning: saa valgte man hellere af de allerede bekendte Tegn de, der syntes at komme den Lyd, der skulde tilkjendegives, nærmest. Det bemærkedes nemlig, at alle de Lyd, man søgte passende Tegn for, vare blot Modificationer af de alt betegnede Vocallyd, hvorved disse fik en Henbøining til i eller u , der ogsaa vare Consonanterne j og v . Disse foiede man derfor til den Vocallyd, hvis Modification man vilde betegne, og saaledes opstode Tegnene αi , ϵi , $\omicron i$, υi , saa ofte J -Lydens Indflydelse var kjendelig; derimod α , η , ω , hvor den formedelst den foregaaende Vocals Længde reent forsvandt; fremdeles αv , ϵv , ηv , ωv , hvor V -Lyden blev consonerende, ja formedelst sin bløde Udtale ofte endog enten reent bortfaldt (s. Gr. $\kappa\eta\nu\xi$, $\kappa\eta\xi$. $\tau\omega\mu\alpha$, $\tau\omega\mu$ *), eller for sig blev uhorlig (saasom i ωv). Saaledes blev U -Lyden (α), ved at boies hen mod E - eller J -Lyden, α (αi); E -Lyden (ϵ) i samme Tilfælde, i eller næsten i (ϵi); D - eller U -Lyden ($\omicron$) ligeledes et v eller i ($\omicron i$), og υ $v i$, hvor i kun kan være kjendeligt for Dret, naar der enten følger Vocal, hvormed det som i kan forbinde sig; eller i ved Diæresis skilles fra v . Eller, om man hellere vil betragte i som Hovedlydene: da blev den ved en Tilfætning af U -Lyden til α ; af E -Lyden et herimod heldende i ; af U -Lyden til y ; og endelig af J -Lyden til i eller $v i$; hvilke fire Lyd da paa Grund af deres Etymologie skreves αi , ϵi , $\omicron i$, υi . Dernæst hvad α , η , ω angaaer, da kunde de ikke udtales anderledes, end simpelt α , ϵ , ω . Da endelig blev αv udtalt αv , ϵv ϵv , ηv og ωv ϵv og ωv eller ofte blot ϵ eller ω . Ristnok kunde endel af disse Diphthonger været udtrykte i Skrivningen med simplete Tegn, s. Gr. U -Lyden, som undertiden skreede, med ϵ ; langt J , hvilket og var hyppigt, med i ; langt J eller J med v eller i , o. s. f., hvilket og Latinerne siden indførte. Men ventelig ere hine dobbelte Tegn ($\alpha\iota$, $\epsilon\iota$, $\omicron\iota$, $\upsilon\iota$) i Orthographien beholdte for noisigtigere at angive enten en siin Nuance i Lyden, som hine simplete Tegn ei saa fuldeligen

*) Selv Buttman siger i sin nyeste Grammatik (S. 22 Anm.) ”und ich zweifle nicht, daß auch ηv und ωv vielfältig und zuletzt gewöhnlich bloß η und ω ausgesprochen worden.

udtrykke (f. Ex. den fulde *W*. Lyd, den fuldigere *F*. Lyd), eller og Voceallydens Etymologie, som i Udtalen ikke høretes (f. Ex. Nominativendelserne *ei* og *oi*, Dativendelsen *ois*, det contracte *ei* o. fl. f.). — Dette Resultat er bestemt, og grunder sig paa alt det factiske, som de nu levende Grækere Udtale, det latinske Sprogs Analogie, Grammatikernes Vidnesbyrd, Qvantitets og Diæresistørens, Tegnenes Forvekling, samt endelig mangfoldige Steder i græske og latinske Autorers Skrifter, selv fra det græske Sprogs bedste Dage, eenstemmigen jære os, og hæves ved intet af alle de Argumenter, der lige fra Erasmus til nærværende Tid ere anførte imod denne Udtale. Hvo der imidlertid for dette alligevel vil foretrække de vaklende *Raisonnements*, der endnu fremstilles af vore berømteste nyere Grammatikforfattere, Matthiæ og Buttmann — hvilke heller ikke engang mere ere saa rene Etacister og Diphthongister, som hine Tidens *Νεοφύτοι*, men ofte nok røbe, at de tildeels føle Rigtigheden af et System, hvortil kun det til de modsatte Lyd nu eengang vante *Dre* (med hvilket jeg heller ikke nægter at jeg selv ogsaa har havt endeel at kjæmpe) forbyder dem med fri Dom at gaae over — : han prøve selv, hvad vis, fuldkommen grundet og overalt tilfredsstillende Mening, han af disse *Raisonnements* kan faae ud, & magnus mihi erit Apollo. De anføre det latinske Sprog: men hvad kan mere tale for vor Mening, end netop dette, i hvilket der, som jeg baade her og i mit forrige Program (S. 14) har givet Wink nok om, ligesaa lidt findes de plumpe og tvffe Diphthonglyd, der i Tydsken, Dansken og Engelsken ere saa almindelige, som de findes i dets Dottre Frankten og Italiensken? og endda var Latinerne Udtale efter Quintilians egen Dom (see samme Progr. S. 15) i Sødhed, Fimbed og Yndighed saa saare langt under det Græske. Besønderligt altsaa, at der endnu kan gives dem, der, for at faae den nødvendige Overeensstemmelse tilveiebragt mellem disse to Sprogs Udtale, hellere ville paanode Latinen de for samme aldeles fremmede Diphthonglyd og af Græskten slutte (som om dens Udtale var afgjort) at deres *oe* var *oi*, deres *i* *ei* o. fl. f. end omvendt berigtige de falske Forestillinger, vi gjøre os om Grækernes Udtale, efter de Wink, som Latinen dog saa tydeligen giver *).

Men ventelig have mine Læsere alt længe havt de tvende Spørgsmaale tilrebe: "hvorfra da deels den græske Benævnelse *διφθογγος*, som jo netop betyder dobbeltlydende?

*) Dette synes vel Buttmann at gjøre, og beraaber sig ogsaa S. 14 derpaa, men gjør det i Grunden slet ikke; da de af ham til Exempel anførte *Πουπιος, Κλαυσιος, Ποιαις, Κλοισια*, som vi have seet, intet bevise; og de langt vigtigere og hyppigere Tilfælde, hvor Latinen har *æ* for Grækernes *αι*, *e* eller i for *ει* o. fl. f. af ham tvivles ind i Analogie med det Princip, han med hine saa Exempler har troet at kunne beraabe.

og deels den Betegningsmaade med tvende Vocaler, naar det bog kun var den enes Lyd, der skulde udtrykkes?" Og saa dette maa jeg altsaa fortelig besvare.

1) Hvad Navnet angaaer, da behøver man blot at lægge Mærke til, hvor lidet mange andre af de gængse grammatikaliske Kunstord, etymologisk forklarede, udtømme eller treffende angive det Begreb, de skulde udtrykke; hvorfor man heller ikke til at ulede Definitionen af samme, bygger Noget paa Navnet, men allene beholder det, fordi det nu eengang er bedre bekjendt, end selv de adæquateste nye, man kunde opfinde. Det samme er nu her Tilfældet med Diphthongerne. Er blot den over deres Natur og Udtale hidtil givne Forklaring rigtig: da bliver det indlysende, at Navnet allene grunder sig paa Skrivemaaden af disse Lyd, og at de derfor, som Wetstein mener, hellere burde have heddet *διγράμμοι* (d. e. dobbeltstrevne) end *διφθογγοι*. Desuden, dersom *φθογγος* var det samme som *τὸ φωνήεν*, d. e. en Vocal, da var det jo ikke saa urimeligt, om man selv uden Hensyn til nogen Fordobling i Lyden, kaldte det Tegn, der bestod af to saadanne Vocaler, *δεφθογγος*, især da den derved tilkjendegivne Lyd jo og var foreget og ihenseendelig Quantiteten dobbelt. — Spørgsmaalet bliver altsaa nu kun: hvortra har da den Skrivemaade af to Vocaler for een enkelt Lyd sin Oprindelse? Vist nok lader det sig ikke let besvare, uden efter en Hypothese, da man vel af skriftlige Monumenter kan see, hvad Dannelse et Sprog i en ældre Periode har faaet; men en lettelig, uden ved Slutninger, kan komme efter, hvorledes denne Dannelse er gaaet for sig. Men kunne vel de, som paastaa, at *W* eller *D* eller de andre enkelte Diphthonglyd først ere opkomme i senere Tider, give bedre Forklaring? Jeg frægter altsaa ikke for den Indvending, at hvad herom maatte siges, er blot Formodning, saafremt samme ikkun er grundet i hvad der er naturligt for den menneskelige Tales Udvikling og stemmende med de Data, vi have i det græske Sprog selv. Og derefter slutter jeg da om Diphthongbetegnelsens Oprindelse, at, da man i de ældste Tider, hvad de østerlandske Sprog noksom bevise, i Udtalen kun bemærkede tre væsentlig forskellige Vocallyd, *a*, *e*, *o*, (thi med *e* var *i*, og med *o* var *u* for nær beslægtet, til strax bestemt og tydelig nok at kunne adskilles), skabte de første Vocalbetegnelser sig og kun til disse. Men som man efterhaanden ved fortsatte Beskrævelser for at fuldkommengjøre Skriften bemærkede i Udtalen, ikke blot Forskjelligheden imellem *e* og *i*, *o* og *u*, som altsaa blev betegnet, men endog flere Mellemlyd, for hvilke man ikke havde egne Tegn: saa man sig, ved den Vanskelighed, det har at opfinde nye Tegn, hvilke man en kan gjøre Regning paa at alle Læsere forstaae, nødsaget til at betjene sig af dem, man allerede havde. Og da man nu blandt Sprogets bekjendte Tegn just havde

tvende, ved hvis Lyd den foregaaende Vocal syntes at have faaet den Udtale, man vilde betegne, nemlig j og v (thi sandsynligviis vare disse, ligesom i Hebraiske, oprindeliges Consonanter), faldt man naturligtviis lettest paa at benytte disse til denne Lydsmodificationens Betegnelse, i det i tilkjendegav Vocalens Tendenz mod i eller j, og v dens Tendenz mod u eller v. Man sammenligne til Dphthysning heraf det hebraiske י og ו, der, særskilte fra den foregaaende Vocal, vare Consonanter til den følgende Stavelse, f. Ex. בִּית, הַיָּהוּ, וְיָ, (og saaledes Grækerne's Αχαια, Εδαν o. d.); forenede med den derimod, forandrede dens Lyd til e eller i, f. Ex. בֵּית, גְּלִית (for בִּית, גְּלִי), וְיָ (for וְיָ **). Saaledes blev altsaa A, naar det grændsede mod i, d. e. U=Lyden, skrevet AI; saaledes E naar det steg mod J=Lyden eller ganske blev et langt J, betegnet EI (Hebræernes י, eller י); saaledes O, (d. e. U=Lyden), naar den boiede sig mod J (d. e. blev y) skrevet OI; og endelig Y, naar det fik tilføjet Godlyd, YI. Eller, om man maaſke finder det tydeligere at forestille sig Sagen saaledes: bemeldte fire Diphthonger ere ikke andet, end J=Lyden modificeret paa fire Maader: den a=agtige (æ, ai), den e=agtige (ee eller i, ei), den u=agtige (y, oi), og den y=agtige (yi, vi). Ligeledes med W=Lyd blev A og E til AY og EY (av og ev); O decimo med følgende W=Lyd sammensmeltede, liig Hebræernes ו, til langt u, skrevet efter Etymologien OY **); hvortilmod det korte J og U betegnedes ved blot I og Y, der herved kom til at gjælde som Vocaler; thi at Y ogsaa har været kort u, (hvilket selv muligens i Latinen har været udtalt y), seer man af Skrivemaaden Ράμυλος (Romulus). Og hvad endelig de uegentlige Diphthonger's Betegnelse φ, ψ, ω, angaaer, da er det rimeligt, at man netop har valgt denne for at tilkjendegive J=Lydens Umærkelighed efter lange Vocaler, hvilken Forskjel man i den ældre og mindre fuldkomne Uncialskrift ey havde brudt sig om at betegne. — Dysaa lader sig af denne Diphthongbetegningens Oprindelse deres Diæresis forklare, og det vil ligesaavel blive indlysende, hvortledes Plato i sin Kratylos kunde lade δικαίος alludere til διαίος, (hvilket Buttman, S. 24, Anm. anseer for Beviis paa Ai=Lyden), efterdi han blot behøvede at adskille det første ai ved en Diæresis; som hvortledes den uvisende Nicetas kunde i Titelen til Matthæi Evangelium læse κατά Ματθαίου d. e. Ματ

*) Ogsaa Abdpirationernes Forandring i Græfken til Vocalerne E og H, der efter Alphabetsordenen sees at være indtraadte ifødetfor Hebraiskens svagere ו og stærkere מ, gjøre denne Formodning om Consonanternes Brug som Vocaler sandsynlig.

***) At ov stundom blev kort, maa tilskrives en senere Skjædesløshed ihenseendetil Dvartiteten.

thaion) for *ααα Ματθαίου* (b. e. Matthæon) *), hvorom Glycas **) fortæller den artige Anekdote, at da denne uvidende Gilbing, som ikke havde lært andet, end at æde og drikke, ved sin Yndest hos Keiser Copronymus var bleven Patriarch, og derpaa engang i sin Celle reciterede Dovenstaaende, raabte Een af de Høstaaende til ham: "deet ikke Dipthongen ai (b. e. Sil ikke æ ad i a og i). Men han blev vred og svarede: Jo! baade διφθογγα og τριφθογγα hader jeg af Hjertet.

Løvrigt vil vel Ingen forlange at jeg omstændelig skulde gjendrive saadanne Forsvar for den Erasimiske Udtale, som det, at den allerede for den blotte Tydelighed & Skyld var at foretrække ***). Tydeligheden for os kan jo, naar den strider imod Rigtigheden, ligesaa lidt i Græken, som i noget andet Sprog, komme i Betragtning; og stemmer den dermed, da er den jo til Beviis derfor en aldeles overflødig, ja vel endog intetsigende Grund. Her spørges jo allene, "hvortledes have Grækerne selv udtalt deres Modersmaal?" Om vi ved den Overmagt, en urigtig Bane nu eengang har faaet, kunne haabe at gjøre det Rigtigere gjældende, er et andet Spørgsmaal, som jeg her ikke vil paa-tage mig at afjøre. Men hvad der i den omhandlede Gjenstand er det rette, overlader jeg nu til den Kyndiges Dndomme med den Begjæring: Si quid novisti rectius, candi-dus imperti; si non, his utere mecum ****)!

*) Thi at dette var Forskjellen imellem disse to Ord's Lyd; og ikke at han blot silte samme Lyd ai lidt længere ad, beviser Tidsalderen, paa hvilken det jo er en almindelig be- kjendt Sag, at α altid læsdes som æ. Men Manden stavede sig frem, og si altsaa lige efter Vogstavens α i ud af det.

**) Annal. Part. 4. p. 284 (efter Placentinii Citation).

***) See f. Ex. Matthiæ ausführl. griech. Grammatik S. 14.

****) Som denne Afhandling alt var reenskreven til Trykken, blev mig af vor paa Alt op- mærksomme Litterator, Hr. Prof. Nyerup, venfabeligt meddeelt et til Hovedstaden nylig ankommet Blad af Ergänzungsblätter zur Jenaischen Litt. Zeit. 1819, No. 40, hvori findes anmeldt og bedømt et nyt Skrift over vor nærværende Gjenstand, hvis Forfatter under Fortalen kalder sig Dr. Meidlinger. Titelen er: Ideen über unsere Era- simische Aussprache des Altgriechischen, Wien 1818; og Undersøgel- sernes Resultat synes i det hele at stemme med, hvad her er anført. Skjøndt jeg altsaa maa beklage, ey at have kunnet benytte dette Skrift, vil dog maafee Læseren i den uafhængige Undersøgelse finde end gyldigere Beviser for Sagens Rigtighed.

I n d b y d e l s e.

Den offentlige Examen for det tilbagelagte Skoleaar i Koeskilde Kathedralskole tager, efter de skriftlige Prøvers Indsendelse, sin Begyndelse Mandagen den 20de September 1819, og fortsættes dagligen i nedenstaaende Orden.

Til Universitetet i Kjøbenhavn dimitteres følgende 10 Candidater:

1. Carl Wilhelm Anton v. Wimpfen, en Søn af afdøde Major og Ober-Landevayinspector i Hertugdømmet Holsteen, L. P. v. Wimpfen.
2. Jens Michael Hertz, en Søn af Amts- og Domproosten i Koeskilde, Dr. Theol. Hr. J. M. Hertz, Ridder af Dannebrog.
3. Carl de Neergaard, en Søn af Hr. Justitsraad P. J. de Neergaard til Gundersløvholm &c.
4. Jørgen Ganzen Blicher Dreyer, en Søn af Kjøbmand, Hr. H. C. Dreyer i Aflens.
5. Ernst Christian Dreyer, en Søn af samme Fader.
6. Gustav Adolph Joachim Diderich Suhr, en Søn af affædiget Capitain Hr. P. A. Suhr i Vordingborg.
7. Peter Andreas Heiberg Jürgensen, en Søn af afdøde Mægler F. C. Jürgensen i Kjøbenhavn.
8. Hans Jørgen Brangstrup, en Søn af Sognepræsten til Trøe og Sct. Jørgensbjergs Kirker ved Koeskilde Hr. M. Brangstrup.

9. Morten Christen Quistgaard, en Søn af afdøde Commerceraad og Capitain F. P. C. Quistgaard til Gjerdrup, og Stedsøn af nysmeldte Hr. Justitsraad Neergaard.
10. Johan Bartholin Eichel, en Søn af nylig afdøde Proprietair Hr. J. v. Bartholin Eichel til Svanholm.

Til Universitetet i Kiel var allerede sidste Paaste afgaaet een af de Øverste blandt disse:

Friderich Carl Ferdinand Jacobsen, en Søn af Amtsprovsten i Hlenzburg-Amt og Sognepræst til Grundhoff i Angeln, Hr. G. Jacobsen.

Bemeldte Examins Indretning.

Dagen:	Første Børelse.	Andet Børelse.
20 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Dansk 4de og 3die Classe, Dansk 3die Cl. fortsat.	Arithmetik 2den Classe. Dansk 1ste Cl.
21 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Geometrie 4de Cl. og Candidaterne. Tysk 3die Cl.	Dansk 2den Cl. Historie 1ste Cl.
22 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Tysk 4de Cl. og Candd. Geometrie 3 Cl.	Fransk 2den Cl. Geografie 1ste Cl.
23 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Latin og Hebr. Candd. Arithm. Cand. og 4 Cl.	Tysk 2den Cl. Fransk 3die Cl.
24 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Fransk og Iliad. Candd. Histor. og Geogr. Candd.	Geografie 4de Cl. Arithmetik 1ste Cl.
25 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Græsk og Reliq. Candd. Arithmetik 3die Cl.	Historie 2den Cl. Græsk 1ste Cl. b og 2den a.

Dagen.	Første Børelse.	Andet Børelse.
27 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Historie 3die Cl. Hebraisk 4de og 3die Cl.	Latin, Justin. 2den Cl. Religion 1ste Cl.
28 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Latin, Livius, 3 Cl. Fransk 4de Cl.	Lydsk 1ste Cl. Geografie 2den Cl.
29 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Historie 4de Cl. Latin, Ovid. 3 Cl.	Latin 2den Cl. (Chrestom. og Cæsar). Fortsættes.
30 Septbr. Formidd. Eftermidd.	Græsk 4de Cl. og 3die Homer. Græsk 3die Cl. Herodot.	Religion 2den Cl. Latin 1ste Cl. a.
1 Octbr. Formidd. Eftermidd.	Latin 4de Cl. Religion 3die Cl.	Græsk 2den Cl. c og b. Latin 1ste Cl. b.
2 Octbr. Formidd. Eftermidd.	Religion 4de Cl. Græsk, Iliad. og 3die Cl. a.	Geografie 3die Cl.

I den paafølgende Uge inden 7de Oct. anmodes de unge Menneſker at møde, ſom ere anmeldte til, eller endnu fremdeles maatte ønske at optages i Skolen.

Hvad Dag Translocationen kan ſkee, ſkal gjennem Disciplene nærmere worde bekjendtgjort. Til at begære ſaa vel ſamme, ſom den foregaaende Examen, ſaa ofte Lyſt og Leilighed tillader Dem det, med Deres behagelige Mærvarelſe, indbydes hermed Disciplenes Forældre, Børger ſamt alle andre Belyndere af vore Beſtræbelſer, ærbødigſt af

Roeskilde den 8de Septbr. 1819.

S. N. J. Bloch,
Dr. Prof. og Skolens Rector, R. af D.
